

Intervjuer i granskning av skolans arbete med extra anpassningar

Innehåll

Innehållet i detta dokument	2
Allmänt om intervjuerna.....	3
Vad är en intervju?	3
Syfte med intervjuer i granskning av skolans arbete med extra anpassningar... 3	
Att genomföra intervjuer	3
Att intervjua unga	4
Efter intervjun.....	4
Förslag till intervjufrågor	5
Intervju med rektor	5
Frågor till elever (individuella intervjuer).....	6
Frågor till elevens vårdnadshavare	8
Intervjuer med lärare i svenska/matematik.....	9
Gruppintervju med samtliga undervisande lärare	10
Gruppintervju med elevhälsan	12

Innehållet i detta dokument

I Skolinspektionens kvalitetsgranskning av skolans arbete med extra anpassningar¹ har intervjuer använts som ett sätt att inhämta information om skolans arbetsätt, de aktuella elevernas behov och vilka extra anpassningar skolan sätter in för att möta dessa behov.

I samband med att kvalitetsgranskningen avslutats har förfrågningar från skolor kommit till inspektionen om möjlighet att ta del av intervjuguiden för att själva kunna genomföra intervjuer på liknande sätt.

Denna intervjuguide är en modifierad version som står den som så önskar fritt att använda i syfte att utveckla den egna skolans undervisning. Guiden måste naturligtvis kompletteras med annat underlag och anpassas utifrån de egna förutsättningarna.

Dokumentet har inte på något sätt status som föreskrift, mall eller annat styrdokument!

Vid frågor kan ni vända er till projektledaren Ulf Pantzare vid Skolinspektionen i Umeå.

¹ www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/skolans-arbete-med-extra-anpassningar/

Allmänt om intervjuerna

Vad är en intervju?

En intervju kategoriseras som en så kallad interaktiv metod, i likhet med exempelvis observationer. Med andra ord så interagerar den som intervjuar med personer i syfte att skapa ett underlag som sedan ska analyseras. Denna dimension av medskapande ställer höga krav på ett enhetligt och systematiskt arbetssätt. Det innebär också att det krävs ett reflekterande förhållningssätt till den egna rollen som intervjuare liksom till den beskrivning av verksamheten som intervjun resulterar i.

Syfte med intervjuer i granskning av skolans arbete med extra anpassningar

Den som vill få en bild av en skolas arbete med extra anpassningar kan lämpligen använda sig av intervjuer, observationer och dokumentstudier. Dokumentstudier är lämpliga eftersom de ger en bild av skolans övergripande arbete samt ger en mer specifik beskrivning av arbetet med de elever som är aktuella. Intervjuer verifierar och fördjupar de resultat som framkommer i dokumentationen.

Oavsett vilken metod som används (intervjuer, observationer eller dokumentstudier) är det viktigt att ha ett tydligt fokus för att kunna samla in rätt underlag.

Att genomföra intervjuer

En intervjusituation är ett möte mellan två eller flera människor medför att intervjuaren påverkar den information som samlas in. Relationen mellan granskare och informanter är därför speciell och det är viktigt att medvetet reflektera kring balansakten i att skapa en god och förtroendefull intervjusituation utan att vika från en professionell, saklig, neutral och utredande ansats. Det är naturligtvis även viktigt att de som intervjuas får utrymme att ge sin bild av det aktuella området. Så långt det är möjligt bör intervjupersonerna lämna intervjun med en känsla av att de fått lämna all information de önskar.

Förbered intervjuerna genom att vara väl förtrogen med de frågor som ska ställas och de teman som ska behandlas. En intervjusituation är ofta krävande och intensiv och det gäller att vara väl förtrogen med *vilken* information som ska inhämtas för att inte behöva läsa frågorna innantill. En intervju inleds med fördel med några kortare generella uppvärmningsfrågor i syfte att få alla deltagare att känna sig bekväma. Redogör inledningsvis för syftet och förutsättningarna för intervjun, vilken tid som finns till förfogande, hur anteckningar används etc.

En grundläggande tumregel är att fråga om hur personer *gör* – det vill säga hur de agerar i vissa konkreta situationer. En fråga om hur något "är i största allmänhet" riskerar att mer ge en bild av hur informanten vill att något ska vara eller vad som är policy, snarare än hur något verkligen fungerar. Därför bör öppna frågor formuleras så att de fokuserar på själva beteendet, gärna med en specificerad tidsram för att konkretisera, exempelvis "beskriv vad du gjorde när...". Det ska inte heller förutsättas att intervjuare och informant delar förståelse för begrepp och processer som används. Intervjuerna bör därför hållas på en relativt konkret nivå, där informanten uppmanas att ge beskrivningar och exempel på konkreta situationer (jämför exempelvis formuleringarna "hur följer du upp de extra anpassningarna?" med "beskriv hur du vet vilken effekt de extra anpassningarna leder till för eleven XX?").

Intervjuerna ska dokumenteras genom löpande anteckningar. Säkerställ att dokumentationen innehåller konkreta exempel på sådan information som efterfrågats. Om inte all dokumentation är möjlig under själva intervjusituationen så komplettera anteckningarna snarast möjligt.

Att intervju unga

Att intervju elever kräver lite andra förhållningssätt och överväganden än intervjuer med exempelvis pedagogisk personal. Det är viktigt att reflektera kring den asymmetriska relationen mellan den vuxne och den unge.

I likhet med principerna för intervjuer med personal så är det viktigt att vara neutral, saklig och utredande i relation till vad den unge berättar. Inled därför med att berätta vad syftet med intervjun är och var noga med att lyfta fram att det inte finns rätt eller fel svar på frågorna.

Inled gärna intervjun med några öppna frågor i syfte att få den unge att börja prata, till exempel "Berätta om vad du gör i skolan just nu!" och andra mer allmänna frågor. Gå sedan vidare till mer fokuserade och konkreta exempel. Var noggrann med att be om tydliga exempel på situationer och beteenden och förutsätt inte att eleven är bekant med de begrepp eller tolkar frågor precis som avsetts. Be därför gärna om förtydliganden.

Efter intervjun

Utgå från anteckningarna för att tematisera och analysera information utifrån de områden ni studerar.

Förslag till intervjufrågor

Intervju med rektor

Intervjuguiden är tillgängliggjord i syfte att granska den egna skolans undervisning. Förslag till intervjufrågor till rektor har dock sparats i de fall en extern person bjuds in att bistå i granskningen.

Inledningsvis kan en kort intervju med rektorn genomföras för att få en övergripande bild av skolans arbete med extra anpassningar om detta inte redan är känt.

- *Berätta kort om din skola, hur stor den är, hur den är organiserad etc*
- *Berätta kort om de elever som vi valt ut för granskningen*
- *Berätta om vilka rutiner ni har för att upptäcka om de utvalda eleverna kan vara i behov av extra anpassningar?*
- *Ge exempel på extra anpassningar som ni ger till dessa elever*
- *På vilket sätt bestäms det vilka extra anpassningar dessa elever får?*
- *Hur samverkar skolans personal när det gäller extra anpassningar kring dessa elever?*
- *Gäller det även personal från tidigare årskurser?*
- *Hur säkerställer du att dessa elever får de extra anpassningar de behöver för att nå kunskapskraven?*
- *Vilka rutiner har skolan för att dokumentera extra anpassningar kring dessa elever?*
- *Saknar skolan resurser för att sätta in någon särskild form av extra anpassningar kring dessa elever?*
- *Är det något annat vi bör veta om de utvalda eleverna?*

Frågor till elever (individuella intervjuer)

Enskilda intervjuer bör genomföras med elever som tillhör granskningens målgrupp. Syftet med elevintervjuerna är att eleverna med egna ord får beskriva sina behov samt sina erfarenheter och upplevelser av undervisningen. Särskilt fokus är om undervisningen anpassas efter elevernas behov. I intervjuerna med elever är det viktigt att ställa frågor om hur de uppfattar den extra anpassning och den hjälp de får från läraren och om detta upplevs tillräckligt för att eleven ska kunna genomföra sina uppgifter.

Börja med att berätta för eleven vad ni gör och fråga om eleven har några frågor.

Tänk på att ha en öppen ingång i frågandet, inte förutsätta att eleven har svårigheter i sitt lärande, utan utgå från ett inkluderande icke-normativt perspektiv. Alla elever ska lära sig så mycket som möjligt i skolan. Alla elever lär på olika sätt. Skolans uppdrag är att stötta alla elevers sätt att lära. I "den bästa av världar" upplever inte eleverna att det finns extra anpassningar utan dessa är en del av den "palett" eller det "smörgåsbord" som erbjuds alla elever. Att utgå från olikhet som norm.

Tänk på att eleven kanske inte känner till om denne får extra anpassningar eller vad dessa består av. Anpassa frågorna utifrån elevens beskrivning och de ämnen som är aktuella.

För att förbereda eleven mot de frågor som ska ställas kan det vara bra med en mjukare ingång i ämnet. Exempelvis: Vi är här för att lära oss mer om hur skolan och dina lärare ordnar så att du och andra elever kan lära er så mycket som möjligt och på bästa sätt...

- *Berätta hur det ser ut när ni jobbar i din klass (ge konkreta exempel)?*
- *Kan du berätta på vilka sätt du lär dig bäst? (i exempelvis ämnet svenska/matte)*
- *Alla elever behöver stöd och hjälp på ett eller annat sätt i skolan. På vilket sätt får du stöd och hjälp? Är det i något ämne eller någon aktivitet som du behöver extra mycket hjälp eller stöd? Hur vet du det? Berätta! (om eleven tvekar eller säger nej, använd exempel från undervisningen)*
- *Får du hjälp i alla ämnen som du behöver det i?*
- *Har alla elever likadana böcker eller material när ni jobbar?*
- *Har du något eget material eller någon egen bok som de andra eleverna inte har? (Följdfråga om eleven varit inne på detta)*
- *Vet du varför du arbetar på ett annat sätt/med extra stöd ibland? (Följdfråga om eleven varit inne på detta)*
- *Är det du får göra i (ge konkreta exempel utifrån observationerna) lagom svårt/lagom lätt? Är det roligt? Hur utmanas du? Av vem? Av vad?*
- *Är lärarna bra på att förklara och visa vad du ska göra? Alltid? När? Hur gör de?*

- *Känner du att din lärare tror på dig, att du kan lära dig?*
- *När började lärarna hjälpa dig extra mycket? (Eventuellt utifrån tidigare svar)
Har det alltid varit så här för dig i skolan? När började det vara så här?*
- *Har du gjort något test eller prov där det visat sig att du behöver mer stöd?(Om eleven varit inne på det själv).*
- *Brukar dina föräldrar och lärare prata med varandra? Vad pratar de i så fall om?*
- *Pratar din lärare med dina föräldrar och dig om vad du behöver ha hjälp med när ni har utvecklingssamtal?*
- *Vad står det om dina ämnen (de som du behöver hjälp med) i din utvecklingsplan?*

Frågor till elevens vårdnadshavare

Enskilda intervjuer bör genomföras med vårdnadshavare till de elever som tillhör granskningens målgrupp. Syftet med intervjuerna är att synliggöra vårdnadshavarens erfarenheter av sitt barns tidigare och nuvarande behov och om hur skolan möter dessa.

Börja med att berätta om granskningen och fråga om vårdnadshavaren har några frågor.

- *Berätta om hur det var de första åren i skolan för ditt barn?*
- *Ungefär när upptäcktes det att ditt barn behöver extra stöd i skolan? (vem upptäckte?)*
- *Vilka ämnen gäller det?*
- *Fick ditt barn extra stöd direkt behovet uppdagades? (hur lång tid tog det?)*
- *På vilket sätt har det visat sig att ditt barn behöver extra stöd i ämnet? (hur)*
- *Har du som vårdnadshavare varit delaktig i att ta reda på vad som gör det lättare för ditt barn att lära sig? (kartläggning)*
- *På vilka sätt hör lärarna av sig till er och berättar om ditt barns kunskapsutveckling?*
- *Hur ofta hör de av sig?*
- *Pratar ni om behov och insatser på utvecklingssamtalen och finns det dokumenterat i ditt barns IUP?*
- *Hur ger skolan ditt barn det extra stöd som han/hon behöver för att öka sin måluppfyllelse?*
- *Har ditt barns extra stöd anpassats över tid? (förändrats)*
- *Frågar lärarna om hur du ser på ditt barns utveckling inom ämnet?*
- *Har ditt barn ett extra stöd som passar honom/henne?*
- *Får ditt barn det stöd han/hon behöver för att genomföra de skoluppgifter de håller på med just nu?*
- *På vilket sätt får ditt barn uppmuntran och utmaningar i ämnet?*

Intervjuer med lärare i svenska/matematik

Intervjuer bör genomföras med den eller de lärare som undervisar, eller som under elevens tid i skolan har undervisat, i det eller de ämnen där eleven inte når eller riskerar att inte nå kunskapskraven.

Syftet med intervjuerna är att klargöra processerna i arbetet med de extra anpassningar som ges eleven. Fokus ligger på hur läraren i ett tidigt skede tar reda på elevens förutsättningar och behov, vilken extra anpassning eleven får, om det skyndsamt sätts in och hur uppföljning ser ut. I intervjuerna ska de utvalda eleverna utgöra fokus.

- *Berätta för oss lite om dig, vilka ämnen du undervisar i, hur länge du haft eleven etc.*
- *Berätta lite kort om elevens styrkor och svagheter och vad som föranleder elevens extra anpassningar.*
- *Hur fick du kännedom att eleven är i behov av extra anpassningar?*
- *Hur har samarbete med elevens tidigare lärare sett ut? (lågstadiet)*
- *Hur samarbetar du i dag med andra undervisande lärare kring den aktuella eleven? (när det gäller elevens extra anpassningar)*
- *Hur får du som lärare stöd av och/eller information från elevhälsan i att planera eller genomföra extra anpassningar utifrån elevens behov? (ge exempel)*
- *Berätta hur samarbetet med eleven och elevens vårdnadshavare ser ut?*
- *Hur lång tid tog det till att extra anpassningar sattes in från det att ni upptäckte elevens behov?*
- *Finns elevens extra anpassningar dokumenterade i elevens IUP och/eller någon annanstans?*
- *På vilket sätt sker uppföljningen av elevens extra anpassningar?*
- *Får eleven extra anpassningar i alla ämnen där behovet finns? (vilka?)*
- *Har elevens extra anpassningar korrigerats för att bättre matcha elevens behov?*
- *Ge exempel på organisatoriska förändringar som skett för att anpassa för eleven? (schema, assistenter, fler eller färre vuxna, rastvakter, placering i klassrummet etc.)*
- *Berätta om hur du planerar din undervisning för att anpassa utifrån elevens behov*
- *På vilket sätt ger du eleven extra anpassningar i själva undervisningen så att eleven får det stöd han/hon behöver?*
- *Ge exempel på hur du som lärare utmanar och ger eleven variation i sina extra anpassningar*
- *Upplever du att eleven har kännedom om och förståelse för varför han/hon har extra anpassningar?*
- *Får eleven det stöd han/hon behöver för att klara skolarbetet?*

Grupptervju med samtliga undervisande lärare

Grupptervjuer bör genomföras med samtliga lärare, i den mån det går, som undervisar de elever som ingår i urvalet. Syftet med intervjuerna är att ge en bild av de samlade stödinsatserna i form av extra anpassningar som ges eleven. Intervjun kan ge information om hur lärarna arbetar med de elever som ingår i granskning samt hur lärarna samarbetar sinsemellan. I intervjuerna ska de utvalda eleverna utgöra fokus för att därigenom öka konkretionen i redogörelserna.

- *På vilket sätt arbetar ni för att identifiera de aktuella elevernas kunskapsnivå?*
- *Berätta hur ni som skola har rutiner för att upptäcka om dessa elever kan vara i behov av extra anpassningar?*
- *Berätta hur ni upptäckte att de aktuella eleverna är i behov av extra anpassningar?*
- *Ge exempel på hur ni som lärare samarbetar kring dessa elever med behov av extra anpassningar?*
- *Har ni som skola resurser/möjlighet att sätta in extra anpassningar skyndsamt kring dessa elever?*
- *På vilket sätt samarbetar ni med de aktuella eleverna och dessas vårdnadshavare (i identifieringen av behov och utformningen av extra anpassningar)?*
- *Hur lång tid tog det för er att sätta in extra anpassningar för de aktuella eleverna?*
- *Finns elevens (behov av) extra anpassningar dokumenterade i de aktuella elevernas IUP och/eller någon annanstans?*
- *Är de aktuella elevernas extra anpassningar tydliga när det gäller ansvar och arbetsformer?*
- *På vilket sätt upptäcker ni om de aktuella eleverna har andra svårigheter som kan påverka kunskapsutvecklingen?*
- *På vilket sätt följer ni upp de aktuella elevernas extra anpassningar?*
- *Har de aktuella elevernas extra anpassningar korrigerats för att bättre matcha dessas förutsättningar?*
- *Har alla undervisande lärare varit delaktiga i utformningen/uppföljningen av de aktuella elevernas extra anpassningar?*
- *Ges de aktuella eleverna och dessas vårdnadshavare möjlighet att delta i uppföljningen av elevens extra anpassningar? (på vilket sätt)*
- *Finns det resurser/möjligheter på skolan att sätta in organisatoriska förändringar för att anpassa för de aktuella eleverna?*
- *Vilka nödvändiga organisatoriska anpassningar har ni inte resurser/möjligheter att genomföra för de aktuella eleverna?*
- *På vilket sätt stödjer elevhälsan er i arbetet med de aktuella eleverna?*
- *Får de aktuella eleverna uppmuntran i sitt lärande?*

- *Får de aktuella eleverna det stöd de behöver för att klara skolarbetet?*
- *Vet de aktuella eleverna vilka extra anpassningar de har och varför de genomförs?*
- *Ge exempel på variation och utmaning i de aktuella elevernas extra anpassningar.*
- *Finns det resurser/möjligheter på skolan att arbeta med extra anpassningar för eleven på det sätt som ni bedömer skulle behövas? Om inte, vad fattas för att det skulle vara möjligt?*

Grupptervju med elevhälsan

Grupptervjuer genomförs med utvalda kompetenser inom elevhälsan (medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska kompetenser som ingår i elevhälsan) det vill säga personal som har information om arbetet med extra anpassningar för elever som inte når eller riskerar att inte nå kunskapskraven. En grupptervju per skola är lämpligt. Intervjuerna kan ge information om processer kring utformandet av extra anpassningar efter elevens behov och kring "tidig upptäckt". I intervjuerna ska de utvalda eleverna utgöra fokus för att därigenom öka konkretionen i redogörelserna.

- *Berätta om vilka rutiner ni har för att upptäcka om de aktuella eleverna kan vara i behov av extra anpassningar?*
- *Ge exempel på hur ni som elevhälsa deltar i skolans arbete med att utforma och genomföra extra anpassningar kring de aktuella eleverna?*
- *Har ni som elevhälsa varit delaktiga när det gäller de aktuella eleverna? (på vilket sätt och vilka kompetenser har varit involverade?)*
- *Vilka metoder/verktyg använder skolan för att identifiera de aktuella elevernas kunskapsutveckling?*
- *Har skolan satt in extra anpassningar skyndsamt för de aktuella eleverna? (i samtliga aktuella ämnen?)*
- *Är de aktuella elevernas extra anpassningar tydliga när det gäller ansvar och arbetsformer?*
- *Vilka rutiner har skolan för att alla undervisande lärare ska samarbeta kring de aktuella elevernas behov av extra anpassningar?*
- *Deltar samtliga undervisande lärare i möten där de aktuella elevernas extra anpassningar diskuteras?*
- *Ge exempel på hur skolan arbetar för att involvera de aktuella eleverna och deras vårdnadshavare i arbetet kring extra anpassningar?*
- *På vilket sätt har läraren/skolan gjort förändringar i de aktuella elevernas extra anpassningar?*
- *Upplever ni att de aktuella eleverna får extra anpassningar som är anpassade efter deras behov?*
- *Finns det resurser/möjligheter på skolan att sätta in extra anpassningar i form av organisatoriska förändringar för att anpassa för de aktuella eleverna? (vad kan det vara?)*